

Modifikationer og andre forbedringer 2022

Af Jørgen Gammelgaard

Da Richard Winther i 1977 havde afsluttet arbejdet, både med udgivelsen af "Den hellige Hieronymus" Damekreds (DHD) og udstillingen af værkerne fra bogen i Danergalleriet, vendte han sig mod modifikationen. En udtryksform som han ikke før havde beskæftiget sig med. Asger Jorn havde i halvtredserne introduceret genren i sine berømte udstillinger i München og Paris og andre danske malere især Per Kirkeby havde fulgt op på Jorns arbejde og udstillet en større samling af dem først i Tyskland og senere i Haderslev.

Den grundlæggende ide i modifikationerne er at bruge marskandiser-, trommesals-, eller fidusmalerier indkøbt på loppemarkeder og ændre, forandre, forbedre eller overmale de oprindelige billeder og skabe et nyt selvstændigt værk af dem. Hensigten for både Jorn, Kirkeby og Winther var ikke at ødelægge, skjule eller nedgøre dem, men tværtimod at vise dem respekt for deres gode og effektive håndværk. Men der er også markante forskelle i den brug de gør af de forlæg, som billederne præsenterer.

Ligheder og forskelle på Jorn, Kirkeby og Winther

Det er Jorn der giver begrebet den gængse betydning af fordrejning (detournement) som i hans brug af ordet er en nødvendighed i hans aggressive kamp mod den borgerlige kunst. Som han skriver, vil han modernisere billedet:

Vær moderne
samlere, museer
Har De gamle malerier
så fortvivl ikke.
Bevar Deres minder
men udvid dem
så de passer til Deres tid

I Kirkebys tilfælde er der nærmest tale om en slags overmalinger af sofastykkerne, som han kalder dem. De indeholder en struktur og hvilken han siger: For at finde denne struktur – der også til tider ser ud som et motiv – malede jeg på billederne. [...] Og det mærkelige var, at de kom til at spille en betydelig rolle for mig. I mange afgørende forløb blev de en slags nøglebilleder.« De fylder ikke meget i hans produktion, og ofte er det oprindelige forlæg helt skjult af de mange lag-på-lag overmalinger som er så karakteristiske for hans stil.

Richard Winthers tilgang er bredere, for ham var modifikationen kun en af mange måder at bruge andre kunstneres værker. I et manifestagtigt citat skriver han:

“Abildgaard er en eklektiker . Picasso og Marx Ernst også. Også Per Kirkeby, Bjørn Nørgaard og jeg. Vi er alle storforbrugere af eksisterende billeder, forlæg, som vi bearbejder, manipulerer med, omsætter til nye billeder. Det er en arbejds metode. () Man lever billeder med billeder. Man lever kunst med kunst

arbejdsmetode. (--) man laver billeder med billeder. man laver kunst med kunst. Man fornyer traditionen ved at bruge det eksisterende og lave lidt om på det. Man opfinder ikke kunsten hver gang man laver kunst. Man genbruger den."

Stærkt inspireret af Picassos eksempel vender Winther sig i først omgang mod den europæiske billedkunstneriske og litterære tradition og underkaster den en undersøgelse. Han gennemgår metodisk billedernes komposition, deres opfattelsen af rum, fordelingen af lys og mørke, masse og mellemrum og brug af grundering, undermaling, lasering, strøg og kontur. Undersøgelsen er altid konkret og håndgribelig. Han laver frie kopier ofte ud af hovedet som han siger, og får derved er umiddelbar oplevelse af forlægget.

Hvad handler modifikationerne om ? Tre eksempler

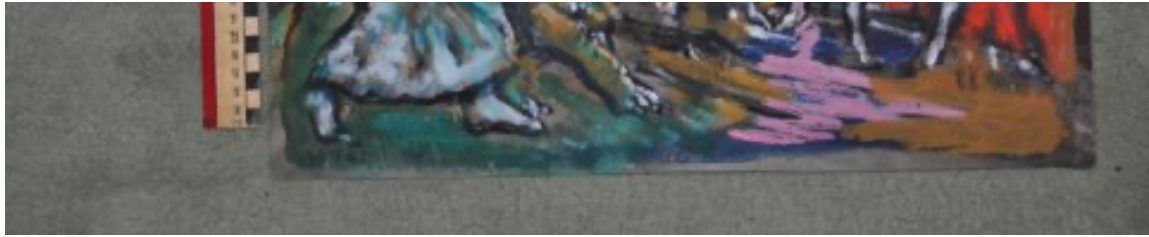
Richard Winthers værker har ofte, om ikke altid, en reference til hans egen personlige historie eller det han kalder sin indre virkelighed. At grave dem frem er sjældent nogen simpel opgave og dette tilfælde er ingen undtagelse.

Modifikationen er malet d. 18., d. 19., d. 20. og d. 26. feb. 1978 og færdiggjort d. 4. juli samme år. Titlen er John's Brothel (John's bordel) som henviser til kunstsamlere John Hunov, som spillede en central rolle som galleriejer, initiativtager og nær ven.

Han foreslog i 1977 Richard at afslutte sin lange beskæftigelse med den gamle kirkefader med en publikation. Det blev til "Hieronimus og hans venner," som Winther tegnede som offset - litografi direkte på aluminiums plader, der blev udgivet af Den Dansk Raderforening i 700 eks.

Publikationen er en vildvoksende seksuel fantasi holdt indenfor en fortælleramme om en erotisk cabaret arrangeret af John Hunov som rufferske, vennerne som omfatter Per Kirkeby, Antonius (den hellige?), Bjørn Nørgaard, Poul Gernes og Luzerner Løven som de prostituerede og pigerne Marcella, Sct Anna Lene og Marianne. Den er ledsaget af en forklarende tekst, som gentager Winthers grundlæggende teori om undersøgelsen som en proces, hvis formål ikke er at skabe et endeligt fuldendt smukt værk, men at vise hele samlingens kasserede, fejlslagne udkast sammen med mere vellykkede udgaver.

Modifikationen lægger sig i slipstrømmen fra fortællingen, men med omvendt fortegn. Manden er tilbage i sin traditionelle rolle som kunde og kvinden som den eftertragtede vare. På et marskandiserbillede, hvor kun kirketårnet står tilbage, rejser sig et imponerende bordel med fem lækre prostituerede, der byder sig til foran hver sin dør. I forgrunden kommer Hieronymus gående med stor appetit og løven i snor malt i en ekspresiv, energisk stil, som varsler en ny periode i HIEs liv. I modsætning til DHD hvis malerier var holdt i en brun og okker farveskala har billedet et meget bredere udvalg af røde og lyserøde farver.

Mens langt den største del af modifikationer er fra 1978, genoptager Richard Winther genren flere gange. De to sidste eksempler er fra 1998 og beskæftiger sig med to store emnekredse som kendetegner hans sene værk. Det første henter sit motiv fra Ovids "Metamorfoser" som er den mest læste bog i den europæiske litteratur. De har været inspiration for flere af dekorationerne i RDO huset og hans mytologiske serie omkring Diana og Aktæon.

Maleriet af Europa og Diana er en modifikation af et traditionelt landskab med marker, vandløb, landsbykirke og en lille lund, som skærmer kirkegården. Ind i dette skilderi maler Winther en ko (med hilsen til den franske modernist Dubuffet)

og en svævende kvinde, som refererer til fortællingen om guden Jupiter der forvandler sig til en tyr og bortfører fyrstedatteren Europa. Gudinden Diana (uden bue og pil) bader med sine piger i midten og den højre side af billedet fletter på smukkeste klassisk vis de to historier sammen. Afstanden til Jorn og Kirkebys modifikationer kunne ikke være større og understreger Winthers afhængighed og troskab mod den europæiske kultur og hans ambition om at indtræde og videreudvikle den.

Efter flytningen i 1992 til Vindeby blev Winther en flittig gæst på de lokale loppemarkeder både af farver og marskandiserkunst. Her må han have fundet forlægget til modifikationen af Pederstrup, Rewentlowernes store gods, som han knytter sin billedfortælling til. Ditlev, det berømteste medlem af familien dominerer i venstre side med Richard som harlekin sammen med sin uundværlige hund siddende ved sine fødder. I højre side markeres Ditlevs fineste bidrag til bondestandens frigørelse med Frihedsstøtten og taknemmelige? der fylder plænerne foran hovedbygningen. Billedet gennemsyres af en mild, lettere ironisk distancerende stemning.

Er der nogen der maler modifikationer i dag?

Museum Jorn afholdt i 2019 en stor udstilling 'Art strikes back' som trækker en direkte linje fra Asger Jorns første forsøg med modifikationer i halvtredserne til Banksys berømte murbilleder fra 2010'erne. Udstillingen gjorde det klart at Jorns 'detournement' havde et potentiale til at indgå i en avantgardistisk international bevægelse i samtidskunsten. Den demonstrerede også den forskel som i udgangspunktet bestod mellem Jorns, Kirkebys og Winthers tilgang til genren. For Winther var modifikationen blot en af mange muligheder som billedkunsten gemte i sin værktøjskasse (for nu at bruge et meget

mangheder som billedkunsten gemte i sin værktøjskasse (for nu at bruge et meget slidt udtryk), og ikke en af de mest interessante. Han udvidede sine undersøgelser til den globale billedverden og hentede stoffet til sine arbejder både fra annoncer, reklamer, pressefotografier, samt japansk og kinesisk kunst foruden den europæiske kunst's enorme forråd af billeder og fortællinger. Men hvad med hans elever? Kan der påvises nogen direkte indflydelse på deres arbejder? Maler de modifikationer? At dømme efter de udstillinger som vi gennem de mere end ti år, de har haft adgang til at udstille i Vindeby, er svaret nej.

5 april 2022

Jørgen Gammelgaard
Helsingør